

DIALOGURI LA TOMIS

Un volum de interviuri cu personalități ale literaturii și artei este un fapt cultural deopotrivă important pentru contemporani și cei ce vor urma.

Prozatorul și publicistul OVIDIU DUNĂREANU ne oferă "CONVORBIRI PONTICE", carte apărută la prestigioasa editură constănțeană "Ex Ponto". În calitate de redactor la revista "Tomis", autorul a intervievat un important număr de scriitori, artiști plastici, actori, arhitecți, cercetători, participanți direcți și activi la viața spirituală a Constanței, a Dobrogei în general. Aceste dialoguri ocupă perioada 1990-1997. În ele se regăsesc metamorfozele pe care societatea românească și implicit cultura le-a străbătut în timpul post-revoluționar; "Convorbirile" lui Ovidiu Dunăreanu se configurează în aceeași măsură și în elocvente mărturii ale istoriei spirituale a ținutului dobrogean.

Partenerii de dialog ai autorului, în ordinea în care apar în volum, sunt: Pavel Chihaia, Gheorghe Bogorodea, Gheorghe Caruțiu, Vasile Cojocaru, Gheorghe Fărcășiu, Nicolae Fătu, Florin Ferendino, Lucian Iancu, Doina Jela, Liviu Manolache, Niță Manolescu, Traian Marinescu, Cezar Dan Mazilu, Cristian Mihăilescu, Nicolae Motoc, Constantin Novac, Doina Păuleanu, Dan Perșa, Arthur Porumboiu, Cristian Pricop, Enache Puiu (Ștefan Careja), Sorin Roșca, Eugenia Tărășescu-Jianu și Florin Șlapac. Aparținând unor generații diferite, oamenii de cultură mai sus menționați au un numitor comun: dragostea pentru ținutul misterios și subtil al Dobrogei. Unii dintre ei nu aparțin prin locul de naștere spațiului pontic, dar un mare număr de ani petrecuți aici i-a transformat în apropiați ai mării și farmecului acestui pământ.

Confesiunea este alimentată permanent de amintiri pe care Ovidiu Dunăreanu știe să le "smulgă" prin întrebări iscusit formulate. Faptul biografic devine pretext pentru o adevărată "evadare" în trecutul spiritual al persoanei, dar și al întâmplărilor culturale pe care le-a trăit.

Volumul se deschide cu Pavel Chihaia, un fin și pătrunzător observator al vieții orașului de la mare din anii '40-'50. Stabilizat actualmente în Germania, apreciatul prozator și critic de artă medievală evocă momente inedite ale istoricului Liceului "Mircea cel Bătrân". În "insula literară" a ținutului pontic, Pavel Chihaia are un sentiment de "solidaritate și temeinicie".

Actorul și poetul Vasile Cojocaru vorbește despre începuturile sale literare, despre cărțile scrise și se autoportretează cu o fină ironie. Traian Marinescu, cel care de o viață pictează marea, este un purtător de cuvânt al peisajului dobrogean. Nicolae Motoc, unul dintre membrii fondatori ai revistei "Tomis", povestește istoricul ei într-o manieră extrem de tranșantă, astfel

incât dialogul cu Ovidiu Dunăreanu capătă un dinamism accentuat. "Un scriitor al mării" se consideră redactorul șef al revistei, prozatorul Constantin Novac. Răspunzând cu o mare sinceritate întrebărilor puse, scriitorul își creionează propria poziție față de o societate în plină transformare, luând în discuție controversatul destin al omului de litere în timpul post-revoluționar.

Artur Porumboiu mărturisește: "Eu trăiesc numai pentru scris"; el este unul dintre cei care s-au atașat cu toată ființa lor de ținutul dobrogean, deși rădăcinile sale spirituale aparțin zonei din Munții Buzăului. Într-o continuă cursă cu timpul și damnat de cuvânt, Athur Porumboiu își găsește în scris aliatul cel mai fidel.

Istoricul și criticul literar Puiu Enache (poetul Ștefan Careja) conturează imaginea unei jumătăți de secol de viață literară și culturală la Constanța, afirmând că "poezia mare se citește cu ochelari și de mai multe ori". Optezecistul Florin Șlapac, "un scriitor singular prin formulă și mai ales prin stil", declară fără complexe că e "un scriitor independent".

Acestea sunt desigur câteva "portrete" dintr-o sumă de dialoguri incitante, vii, pline de informații bio-bibliografice, care pentru un istoric literar sau un istoric al artei pot constitui o sursă de documente dintre cele mai pertinente, pe care volumul lui Ovidiu Dunăreanu le propune. Lecturând cartea, impresia este cu atât mai puternică cu cât tonul este degajat, lipsit de formalismul specific acestui gen de scrieri. Redimensionarea istoriei culturale a ținutului pontic este un gest de mare importanță căruia Ovidiu Dunăreanu cât și partenerii săi de dialog îi acordă întreaga lor atenție.

IEȘIREA DIN LABIRINT

Volumul **Patrulaterul cenușiu** sub semnătura lui **Artur Porumboiu** ilustrează convingerea mult agreeată de creatori a **scrisului** ca unică modalitate de eliberare de angoasele trecutului.

În fapt, este vorba de o rememorare a detenției politice de la Pitești cu nelișițitoarele ei consecințe.

După cum autorul mărturisește într-o scurtă prefață, e o ediție revăzută și adăugită a cărții cu același titlu apărută în 1992, tot la o editură constănțeană, "Europolis".

"Fenomenul Pitești" este cunoscut în literatura română post-decembristă ca un spațiu generator de spaime: experiența trecerii prin închisorile comuniste devine o amintire obsesivă a cărei duritate acuză și după trecerea timpului.

Artur Porumboiu își restructurează cartea în două capitole mai mari **Și eu am fost închis la Pitești** și respectiv **Memoria nu vrea să uite!** renunțând la partea a treia **Vagonul din câmpie**, care în prima ediție "avea doar rolul de

a crea o stare mai liniștitoare pentru cititori".

Rememorarea debutează cu o serie de portrete din lumea închisorii. Desigur, contactul cu anchetatorul P, ce are o sarcină precisă, aceea de a-l găsi **vinovat** cu orice chip pe ziaristul ce scrie despre "bucuria organizată" e percutant.

Amenințările, ironia, disprețul, iată câteva din "uneltele" de tortură. Previzibil până la un moment dat, anchetatorul P devine în partea a doua a descrierii un "original".

Arthur Porumboiu imaginează drumul acestui om la ieșirea din biroul său: salvează un bătrân orb de la un accident de mașină, cumpără flori pentru soție, iar acasă e un soț și tată admirabil.

Scenele de penitenciar, figurile întâlnite acolo, între care **Mătarul**, **Arhitectul** sunt foarte expresive. Un interes mai mare i se cuvine "domnului **Nica**", "șeful de dormitor", căruia autorul îi acordă un număr mai mare de pagini; într-o complicitate dezgustătoare cu fiecare deținut aflat la ananghie, "domnul Nica" este în fond canalia perfectă.

Încercările repetate de nesupunere, de respingere a unor "ordene" se soldează, în mod previzibil cu noi aspre corecții. Existența în penitenciarul din strada Rudului e o etapă nouă în evoluția deținutului căci, grija sa permanentă este aceea "de a găsi o cale de scăpare". Singura posibilitate de a fi altfel decât ceilalți este **greva foamei**. Discutată obsesiv de mulți, această "metodă de eliberare" este experimentată de ziaristul recalcitrant.

Ajuns în a șaptea zi de grevă, deținutul care a dovedit că se poate să rezisti mai mult de trei zile, încearcă o stare de fericire. E o libertate "bizară", care se finalizează cu o decizie aspră a mai marilor penitenciarului: transferul la Pitești, în **Patrulaterul cenușiu**. O nouă grevă a foamei pare să fie singurul mod de a obliga la revizuirea dosarului. Un decret care se dă "pentru eliberarea" unui grup de deținuți e un nou moment de tulburare.

Într-adevăr, momentul ieșirii pe poarta închisorii ca un om liber nu este departe. Cuvintele procurorului cad asemenea unei noi sentințe: "Te-ai sacrificat zadarnic, domnule".

Revenirea în lume este de fapt o intrare într-un nou coșmar: amintirea zilelor de detenție.

Refuzul memoriei de a se conforma statutului de om liber al ziaristului devine o indescritibilă tortură. Neadaptarea și respingerea de către societate întăresc nelișițiile.

Singurii care procedează cu înțelepciune sunt părinții care "țărani cu un înăscut simț al discreției" respectă tăcerea fiului lor.

Subcapitolul "**File de jurnal**" reface șirul obsedantelor scene de închisoare.

Frigul cosmic, singurătatea, veșnica senzație că cineva se află la pândă nu pot face casă bună cu scrisul. **Evadarea perfectă**: munții copilăriei cu lumea lor paradisiacă.

Cugetările inserate în **Amprentele** sunt de multe ori ecouri ale celor afirmate mai înainte în alte capitole.

Volumul se încheie cu o scenă post-revoluționară; fostul deținut se întâlnește din întâmplare cu fostul anchetator P, aflat în fruntea unui miting la care se strigă: "Jos comunismul".

Scriind **Patrulaterul cenușiu**, Arthur Porumboiu reconstituie un episod din **infernul roșu**. Cronică fidelă a realului, scrisul nu are nevoie în acest caz de artificii literare în exces.

Gândul se exprimă pe sine însuși într-o impresionantă narațiune la persoana întâi.